

Diagnostika výsledků vzdělávání

Pedagogická diagnostika

Pedagogická diagnostika je „vědecká disciplína zabývající se teorií a metodologií diagnostikování v edukačním prostředí“ (Průcha 2000 s. 132).

Pedagogická diagnostika je tedy oblast, která se zabývá nejen samotnými metodami hodnocení žáků, ale také příslušným výzkumem a teorií v této oblasti. Předmětem hodnocení je nejčastěji úroveň vědomostí a dovedností žáků – do jaké míry odpovídají stanoveným výukovým (popř. vzdělávacím) cílům.

Podle Dvořákové (In Kalous, Obst 209) se dá ještě v rámci diagnostiky vnitřních podmínek výuky hodnotit:

- diagnostika sociálních vztahů (sociální normy, mezilidské vztahy, hierarchie vztahů ve třídě, soc. klima třídy aj.)
- diagnostika hodnotové orientace žáků
- diagnostika sebepojetí žáků
- diagnostika zájmů žáků
- diagnostika vztahu žáků k předmětu
- diagnostika perspektivní orientace (vyrovnávání se s vlastní budoucností, má souvislost i s volbou povolání)
- diagnostika žákova pojetí učiva (souvisí s psychodidaktikou a diagnostikou prekonceptů – překonávání spontánních forem poznání)
- diagnostika učebního stylu žáků
- diagnostika vzdělávacích výsledků žáků

Funkce diagnostiky vzdělávacích výsledků žáků

Hodnocení žáků je pro učitele poměrně náročná ale velmi významná činnost, která může mít i významný společenský dopad. Správné hodnocení žáků je důležité pro učitele, žáky, i rodiče žáků. Splňuje následující funkce:

- Informuje žáka (a také rodiče žáka) o stavu jeho vědomostí, dovedností (i chování)
- Motivuje žáka (klasifikace je jednou z metod vnější motivace)
- Učitel prostřednictvím hodnocení zjišťuje, do jaké míry je způsob jím řízeného vyučovacího procesu v souladu se stanovenými výukovými a vzdělávacími cíli

Příklady druhů pedagogické diagnostiky žáků

- Systematické pozorování: Učitel má často možnost v průběhu měsíců i let pozorovat žáka – jeho vývoj, změny v jeho chování, jeho individuální potřeby, sklony, zájmy, estetické vnímání, talent. Analýza učitele by měla být pokud možno komplexní a přiměřeně detailní a měla by se promítnout v celkovém hodnocení žáka
- Ústní zkoušky: specifická forma rozhovoru (orientační nebo klasifikační); žáci se při ústní zkoušce učí také správně se vyjadřovat a formulovat odpovědi a také veřejně vystupovat. Při ústním zkoušení musí dbát učitel na duševní hygienu zkoušky (příznivá a důstojná atmosféra, pokud možno nevyvolávat strach a stres, brát ohledy na osobnost žáka)
- Hodnocení složitých výkonů žáků: Např. hodnocení slohových prací, hodnocení v rámci projektového vyučování, komplikovaných laboratorních prací, výtvarné práce, aj. (zde učitelé často nehodnotí pouze jednotlivé vědomosti či dovednosti, ale také systematickosti a logičnosti při práci, kulturu práce, zájem, odpovědnost, aj.)

- Didaktické testy: Prostřednictvím didaktických testů se pokoušíme objektivně měřit výsledky vzdělávání. Objektivitu a spolehlivost testu určuje vlastnost **reliability** testu (spolehlivost; je měřitelná, zlepšuje se obvykle s počtem vhodných testových otázek). Další důležitou vlastností didaktického testu je validita (přesnost – zjišťuje, zda testem skutečně zjišťujeme to, co chceme.). Nejvhodnější jsou testy standardizované – to znamená, že prošly poměrně komplikovaným procesem standardizace a že jsou známy jejich důležité vlastnosti (standardizované testy obvykle připravují profesionálové).

(Skalková 2007 s. 212 – 214)

Více (k druhům testů) viz kapitola *Cíle vzdělávání, učivo, didaktická analýza učiva, učebnice a učební úlohy*. Pro důkladnější vhled do oblasti didaktických testů doporučuji publikace: CHRÁSKA, M. *Didaktické testy*. Brno: Paido, 1999. ISBN 80-85931-68-0 a CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

Klasifikační metody a duševní hygiena zkoušky

Dominují tři metody klasifikace žáků:

- klasifikace: Prostřednictvím známek na klasifikační škále - stupnici v souladu se školním zákonem (nejběžnější).
- slovní hodnocení žáka: Často se objevuje v reformní pedagogice (např. Waldorfská škola). Očekává se, že může překonat nedostatky často (kvůli objektivitě) kritizovaného „známkování“. Pro učitele je to ovšem náročnější.
- spojení „známkování“ a slovního hodnocení (využití výhod obou přístupů a eliminování nevýhod)

(Skalková 2007 s. 214 – 215)

Osobní portfolio žáka

Osobní portfoliem žáka rozumíme „soubor různých produktů žáka (písemné práce, výtvarné práce, laboratorní protokoly aj.), které dokumentují práci žáka a jeho vývoj za určité období“ (Průcha 2003 s. 170).

Osobní portfolio žáka má mj. význam při komplexním hodnocení žáka.

Úkoly:

1. Pokuste se sestavit objektivní a spolehlivý didaktický test na vámi zvolené učivo z vašeho oboru (doporučuji inspirovat se myšlenkami z knihy: CHRÁSKA, M. *Didaktické testy*. Brno : Paido, 1999. ISBN 80-85931-68-0 nebo CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha : 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

Použitá (a současně doporučená) literatura

- CHRÁSKA, M. *Didaktické testy*. Brno : Paido, 1999. ISBN 80-85931-68-0.
- CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha : 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- KALHOUS, Z., OBST, O. a kol. *Školní didaktika*. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X.
- PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-631-4.
- PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-399-4.
- SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Praha : Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1821-7.